

Ouderschap Blijft

Inge Anthonijsz en Jolanda Spoelstra, 2012

Inleiding

Scheiding is een actueel thema. De sinds 2008 toegenomen maatschappelijke aandacht voor (de gevolgen van) vechtscheidingen bood een goede voedingsbodem voor nieuwe initiatieven in de jeugdzorg. Een voorbeeld daarvan is Ouderschap Blijft: hulp aan kinderen die in de knel komen door omgangsproblemen na echtscheiding. Dit document beschrijft hoe vijf organisaties de methodiek Ouderschap Blijft ontwikkeld hebben.

Aanleiding en doel

Vijf instellingen voor jeugdzorg besloten in 2009 hun ervaringen met omgangsbegeleiding bij elkaar te leggen, daarin ondersteund door het Nederlands Jeugdinstituut.

Bij omgangsproblemen gaat het over specifieke kennis, onder meer over wat scheiden betekent in een kinderleven en over het omgaan met vechtende ouders. Die kennis wilden de initiatiefnemers verzamelen en delen met andere collega's. Het aldus verzamelen van bestaande ervaringskennis bleek een goede formule te zijn. Het resultaat is de werkwijze van "Ouderschap Blijft".

Het doel van het project was de ontwikkeling van één methodische visie op omgang en bemiddeling in scheidingssituaties, gebaseerd op 'wat werkt' kennis. De opdracht vanuit het ministerie was een dekkend aanbod te ontwikkelen dat lichte en zware hulp over echtscheiding met elkaar verbindt.

Beoogd is commitment en draagvlak te creëren bij organisaties die met dit onderwerp bezig zijn.

Het eindproduct is een methodiekhandleiding, een CJG module en een trainershandleiding.

Doel nu is landelijk bereik. Er is veel belangstelling voor Ouderschap Blijft vanuit organisaties die al werken met bemiddeling en omgangsbegeleiding en ook van organisaties die met deze visie en methodiek willen starten.

Aanpak

Betrokken bij dit project zijn vier jeugdzorgaanbieders en een bureau Jeugdzorg (Juzt, Horizon, Lindenhout, Jeugdformaat en Bureau Jeugdzorg Overijssel). Zij vormden samen de projectgroep.

Andere organisaties hebben vanuit hun expertise over omgangsbegeleiding en bemiddeling hun kennis hierover gedeeld (zoals CJG's, jeugdzorgaanbieders, bureaus jeugdzorg en BOR Humanitas).

Ouderschap Blijft is bedoeld voor scheidende of gescheiden ouders van kinderen van 0 tot 12 jaar oud, waarbij omgang tussen het kind en de uitwonende ouder niet plaatsvindt of problematisch verloopt.

De intermediaire doelgroepen zijn Bureaus Jeugdzorg, Maatschappelijk werk, jeugdzorgaanbieders, Centra voor Jeugd en Gezin. Dit zijn organisaties die zich aan Ouderschap Blijft kunnen verbinden.

Gestart is met een quickscan: het werkveld is bevestigd wat zij doen op het gebied van bemiddeling en omgangsbegeleiding. Vervolgens hebben de projectgroepleden workshops gevolgd over het beschrijven en onderbouwen van effectieve interventies volgens de Databank Effectieve Interventies, om zo een methodiekhandleiding te kunnen schrijven.

In het ontwikkelproces is er regelmatig overleg gevoerd met de stuurgroep en projectgroep. Zitten we op de goede weg, welke beslissingen nemen we over inhoudelijke zaken, implementatie, samenwerking met andere organisaties? Belangrijk is dat Ouderschap Blijft op bestuurlijk niveau en projectniveau draagvlak heeft. Experts uit het werkveld hebben feedback gegeven op de ontwikkeling van de inhoud.

De communicatie is van groot belang geweest. Zo zijn op congressen workshops gehouden over Ouderschap Blijft, is er publiciteit gegeven aan dit project in tijdschriften, websites en kranten en het contact met de achterban is continu gezocht. Het project is afgesloten met een studiemiddag, waar belangstellende organisaties voor zijn uitgenodigd. Het netwerk en de communicatie met organisaties is erg belangrijk geweest om de methodiek Ouderschap Blijft consensus en practice based te onderbouwen. Alle partijen (stuurgroep, projectgroep en belangstellende instellingen) hebben hieraan meegewerkt.

Als je met verschillende partijen samenwerkt is communicatie over de inhoud en het proces noodzakelijk om met elkaar tot consensus te komen over Ouderschap Blijft. De organisaties moeten in de denkbeweging worden meegenomen. Op het niveau van de stuurgroep kenden de organisaties elkaar wel, op het niveau van de projectgroep minder of niet. De projectgroep is samengesteld op voordracht van de stuurgroep. Tijdens dit traject zijn er andere mensen bij betrokken omdat die meer inhoudelijk expertise hadden. Van de projectgroepleden werd een intensieve manier van werken gevraagd.

Het NJi voerde het projectleiderschap uit. De projectgroepleden hadden contact met hun eigen medewerkers en met het eigen netwerk.

De implementatieaanpak was in het projectvoorstel opgenomen. Een advies voor anderen is om in de fasering van een verandertraject al bij de start aandacht en commitment te krijgen over de implementatieaanpak. Dit is voorwaardelijk voor de slaagkans van een methodiek. Bij Ouderschap Blijft was de projectgroep het eens over hoe de borging en implementatie zou moeten gebeuren, binnen de stuurgroep waren er verschillende visies.

Verbinding met theorie

De ontwikkeling van Ouderschap Blijft betreft hier een non-routine vraagstuk, oftewel een tweede orde verandervraagstuk. Dat wil zeggen dat het om vernieuwen van inzichten gaat waarbij een deel van het gedrag aanpassing behoeft.

Er is een combinatie van bottom-up en top-down strategie gehanteerd. De ontwikkeling van Ouderschap Blijft is top down gesteld, bottom-up gemaakt. De strategie daarbij was zo goed mogelijk en continu organisaties betrekken om zo draagvlak en commitment voor Ouderschap Blijft te krijgen.

MOgroep Maatschappelijke Dienstverlening en Welzijn heeft een position paper geschreven voor maatschappelijk werk. Dit is voor de beroepsgroep ondersteunend; zij weten hoe zij het onderwerp echtscheiding vanuit hun functie en taken kunnen positioneren.

Het project bevindt zich in de stadia van innovatie en disseminatie. Er is een vernieuwde werkwijze ontwikkeld en de intermediaire doelgroep (de organisaties) zijn enthousiast gemaakt. De methodiek is onderbouwd en vraagt nu om bredere verspreiding. De implementatieaanpak zit in de fase van het opzetten van een kennisnetwerk met organisaties die Ouderschap Blijft willen gaan uitvoeren, waarbij met dit netwerk gezamenlijk wordt gewerkt aan de doorontwikkeling van de methodiek, het monitoren en evalueren.

Succes- en faalfactoren

Succesfactoren bij de methodiekontwikkeling en uitvoering van Ouderschap Blijft zijn ook bruikbaar voor andere organisaties die met de methodiek gaan werken:

- Vruchtbaar klimaat: dat is wat betreft omgangsproblematiek zeker aanwezig.
- Gelijkwaardige en open samenwerking: dat was de basis van de start van Ouderschap Blijft, die ook in het vervolg behouden moet blijven.
- Ontwikkelkracht: systematiek, bevoegenheid en goede ondersteuning waren er bij het schrijven van de methodiekhandleidingen zonder meer; de vraag is wel hoe dit naar de toekomst vast te houden (doorontwikkeling).
- Bestuurlijke support: het besef dat er een verantwoordelijkheid bij de instellingen ligt is groeiend.

Ook is het belangrijk dat organisaties die met Ouderschap Blijft willen werken, hier bewust voor kiezen. De visie van een organisatie en de visie van Ouderschap Blijft moet matchen.

De vraag moet gesteld worden wat het uitvoeren van Ouderschap Blijft van een organisatie vraagt. Vanzelfsprekend zijn tijd en budget daarbij van belang.

Bij CJG's moet gekeken worden wie het werk gaat doen. Het uitvoeren van Ouderschap Blijft vraagt bepaalde competenties van professionals. Bij geïndiceerde zorg is het duidelijker wie het aanbod gaat uitvoeren. Bij CJG's is het minder duidelijk afgebakend wie de CJG professional is.

In intervisie en casuïstiekbespreking moet ruimte en tijd zijn om Ouderschap Blijft te bespreken. Wat werkt, tegen welke dilemma's loop je aan met ouders en kinderen, hoe ga je er als professional mee om? Etc.

Er liggen nu twee degelijke methodiekbeschrijvingen voor omgangsbegeleiding. De nieuwe producten moeten door meer hulpverleners kunnen worden gebruikt en zij moeten op hun werkzaamheid worden getoetst. Wanneer anderen dan de ontwikkelaars met de methodieken gaan werken, is het belangrijk dat er sprake is van voldoende mate van programma integriteit. Dat betekent dat de werkwijze met aandacht overgedragen moet worden. Verder is het belangrijk dat eenmaal opgeleide mensen voldoende in contact blijven om de werkwijze conform de methodiek te blijven uitvoeren. En het is belangrijk dat de werkwijze aantoonbare resultaten kan laten zien. Daarbij gaat het zowel om wetenschappelijke toetsing, als om toetsing in de ervaringspraktijk. Al die ervaringen kunnen tenslotte weer gebruikt worden om de methodiek te verbeteren.

Samengevat zijn dus nodig:

- Kennisgeving van de werkwijze en uitgangspunten
- Trainingen van collega's
- Vormen van intercollegiaal overleg c.q. intervisie
- Resultaatmetingen

- Gefaseerde evaluatie en bijstelling van de methodiek

Het ontwikkeltraject kostte 150.000 euro.

Samenvattend

Ouderschap Blijft is een voorbeeld van een methodiekontwikkeling, waarbij jeugdzorginstellingen gezamenlijk het initiatief hebben genomen. Er werd een maatschappelijk vraagstuk geconstateerd, waartoe nog onvoldoende uitgekristalliseerde praktijkkennis beschikbaar was. Tegen die achtergrond hebben de instellingen hun praktijkervaringen met ondersteuning van het Nederlands Jeugdinstituut gebundeld. Zo is het gelukt om een aansprekende methodiek te ontwikkelen. Andere instellingen hebben enthousiast op Ouderschap Blijft gereageerd. De methodiek is niet af. Het stadium van aantonen van effectiviteit is nog niet bereikt en er moeten professionals worden opgeleid.

Meer informatie?

Stuur een mail naar implementatie@nji.nl.